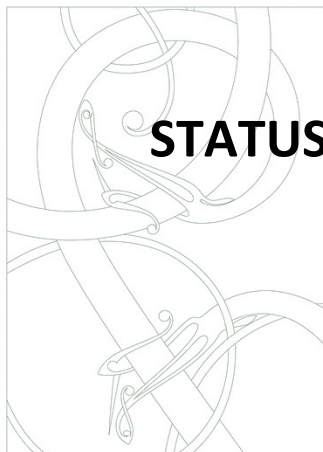

STATUS FOR VERNEVERDIGE KULTURMINNER I UTVALGTE KOMMUNER

Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram 2015-2019
Kautokeino kommune
Finnmark fylke 2015

Dammann, Åse

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)

Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo

Telefon: 23 35 50 00

www.niku.no

Tittel Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram 2015-2019 Kautokeino kommune Finnmark fylke 2015	Rapporttype/nummer NIKU Rapport 83	Publiseringsdato 14.06.2016
	Prosjektnummer 1020600	Sider 30
	Avdeling Bygning	Tilgjengelighet Åpen
Forfatter(e) Dammann, Åse	ISSN 1503-4895 ISBN 978-82-8101-226-4	Periode gjennomført 2015-2016
	Forsidebilde En av de undersøkte SEFRAK-bygningene i Kautokeino kommune i 4. omdrev, et samisk stabbur, åiti. Foto: ÅD/NIKU 2015 (20110007002)	

Prosjektleder Åse Dammann
Prosjektmedarbeider(e) Fredrik Berg, Nils Aage Hafsøl og Anneli Nesbakken
Kvalitetssikrer Annika Haugen

Finansiert av Riksantikvaren
--

Sammendrag I denne rapporten beskrives tap, endringer og tilstand for SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn 1900 i Kautokeino kommune i Finnmark fylke i perioden 2010-2015. Undersøkelsen er del av Riksantikvarens overvåkingsprogram «Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner», som gjennomføres ved kontrollregistrering i felt hvert femte år i 10 utvalgte kommuner. I 2015 startet 4. omdrev med kontrollregistrering. Bygningene som inngår i undersøkelsen ble SEFRAK-registrert i perioden 1975-1995. Det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget i overvåkingsprogrammet for Kautokeino kommune var 40 bygninger. Ved første gangs kontrollregistrering i 2000 var 17 av bygningene gått tapt. I 2005 var tre bygninger tapt og i 2010 ytterligere en. I 2015 ble det registrert ett nytt tap, slik at antall gjenstående bygninger i 2015 er 18. 55 % av bygningene i det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget i Kautokeino er tapt. Det årlige tapet i perioden 2010-2015 er på 1 %. Fire av de gjenstående bygningene er sterkt truet, syv truet og en er endret.
Abstract This report describes losses, alterations and current condition of SEFRAK-listed buildings older than 1900 in Kautokeino municipality, Finnmark County during the period 2010-2015. The control surveys are part of the Norwegian Directorate for Cultural Heritage's environmental follow-up programme «Preservation state of preservation worthy built heritage in selected municipalities». Control surveys are carried out every fifth year in 10 selected municipalities. In 2015 the fourth cycle of such surveys started. All the buildings were registered in SEFRAK between 1975 and 1995. The baseline figure for the control surveys in Kautokeino was 40 buildings. By 2000, 22 buildings had been lost, with a further three by 2005 and one by 2010. One new loss was discovered in 2015, bringing the total of remaining buildings down to 18. 55 % of the baseline figure for the control surveys in Kautokeino municipality has been lost. Looking at the period 2010-2015 on its own, we find that the annual rate of loss is 1 %. Four of the remaining buildings are strongly endangered, while seven are endangered and one is altered.

Emneord Kulturminne, verneverdig, SEFRAK, bygning, miljøovervåking, kontrollregistrering, tap, endring, tilstand, Kautokeino, Finnmark
Keywords Cultural heritage, preservation worthy, SEFRAK, buildings, monitoring, control survey, loss, alteration, condition, Kautokeino, Finnmark

Avdelingsleder
 Annika Haugen

Forord

I denne rapporten presenteres nøkkeltall og resultater fra fjerde omdrev med kontrollregistrering av SEFRAK-registrerte bygninger i Kautokeino kommune, gjennomført i august 2015 i Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram «*Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner*». Målet med overvåkingsprogrammet er å få oversikt over utviklingen av tap, endringer og fysisk tilstand for verneverdige kulturminner. Overvåkingsresultatene skal gi faktagrunnlag for målrettede tiltak i dagens og fremtidig forvaltning. Analyser av årsaker til tap og forholdet mellom virkemiddelbruk og bevaringsgrad vil bli presentert i programmets sluttrapport i 2020.

«*Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner*» bygger videre på Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram «*Gamle hus da og nå*», hvor SEFRAK-bygninger i 18 kommuner ble kontrollregistrert tre ganger med fem års mellomrom i perioden 2000-2014. Antall kommuner er nå redusert til 10, og i tillegg til SEFRAK-bygninger er programmet utvidet til å omfatte kommunalt verneverdige kulturminner og statlig listeførte bygninger. De 10 kommunene som inngår i undersøkelsen er Bø i Telemark, Flora, Kautokeino, Melhus, Nittedal, Nord-Aurdal, Saltdal, Samnanger, Sandnes og Tromsø. I 2015 ble kontrollregistrering gjennomført i kommunene Kautokeino og Nord-Aurdal.

NIKU takker for velvilje og hjelp fra huseiere, lokalbefolkning og kommuneforvaltning i forbindelse med feltarbeidet, og for godt samarbeid med Riksantikvaren.

Kontaktperson hos Riksantikvaren er Kari Charlotte Larsen.

NIKU, juni 2016
Åse Dammann

Innholdsfortegnelse

1	Sammendrag	7
2	Om prosjektet.....	8
2.1	Nasjonale miljømål	8
2.2	Riksantikvaren og miljøovervåking.....	8
2.3	Kulturminner i overvåkingsprogrammet	8
3	Metode	11
3.1	Utvalgte kommuner	11
3.2	Tidsintervaller	11
3.3	Undersøkellesgrunnlag 10 kommuner	12
3.4	Undersøkellesparametere	13
3.5	Kvalitative kategorier	13
3.6	Datainnhenting	14
3.7	Bearbeiding og lagring av data	14
3.8	Metodiske bemerkninger	15
4	Undersøkellesgrunnlag Kautokeino 2015.....	15
5	Resultat SEFRAK-bygninger	16
5.1	Tap	16
5.2	Akkumulert tap.....	17
5.3	Tapsårsaker	17
5.4	Endring.....	18
5.5	Tilstand	18
5.6	Samfunnssektor og sosial miljøsammenheng	19
5.7	Geografiske variasjoner.....	19
5.8	Bygningstyper	19
6	Virkemidler for bevaring	20
6.1	Planstatus for SEFRAK-bygninger	20
6.2	Kommunalt planverk	20
6.3	Finnmark fylkeskommune	20
6.4	Sametinget	20
6.5	Informasjon og rådgivning.....	21
6.6	Kulturminneregistreringer.....	21
6.7	Tilskuddsordninger	21
6.8	Kautokeino bygdetun	22
	Kilder.....	24
	Figurliste	25
	Vedlegg.....	26
	Vedlegg 1: Undersøkellesparametere	26
	Vedlegg 2: Planstatus kategorier.....	26
	Vedlegg 3: Kvalitative kategorier.....	27
	Vedlegg 4: Geografiske kategorier	28
	Vedlegg 5: Detaljert resultatoversikt SEFRAK-bygninger	29

19 SEFRAK-registrerte stabbur i Kautokeino kommune skulle undersøkes i 2015. Én bygning var tapt. Til sammen 55 % av bygningene er registrert som tapt i løpet av undersøkelsesperioden fra år 2000. De fleste av de tapte bygningene i første og andre omdrev sto på nedlagte småbruk, noen uten veiforbindelse. Foto over: ÅD/NIKU 2015 (20110004009). Foto under: ÅD/NIKU 2015 (20110005001)

1 Sammendrag

Målet med Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram «*Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner*» er å få oversikt over utviklingen av tap, endringer og fysisk tilstand for verneverdige kulturminner. Overvåkingsprogrammet skal svare på miljøforvaltningens kunnskapsbehov på kulturminnefeltet og gi faktagrunnlag for målrettede tiltak i dagens og fremtidig forvaltning. På bakgrunn av innsamlete kontrollregistreringsdata i 10 kommuner, skal det utarbeides analyser som sier noe om årsaker til tap og forholdet mellom virkemiddelbruk og bevaringsgrad.

SEFRAK-bygningene i Kautokeino kommune er kontrollregistrert fire ganger: i 2000, 2005, 2010 og 2015. I 4. omdrev (2015) ble 19 bygninger undersøkt. Én var tapt, 7 var truet og 4 sterkt truet. Til sammen er nå 22 av de opprinnelig 40 undersøkte SEFRAK-registrerte bygningene eldre enn 1900 i Kautokeino registrert som tapt (55 %). I 13 tilfeller er tapsårsaken flytting, som registreres som tap i denne undersøkelsen. Disse bygningene er dermed ikke tapt i egentlig forstand. Det dreier seg om 13 laftete stabbur, áiti, som i samisk tradisjon er vanlig å flytte. I følge feltnotater i 1. og 2. omdrev er fem av disse stabburene flyttet til eierens nye bosted, ett er flyttet til Juhls sølvsmie og syv til Kautokeino bygdetun.

I 1. omdrev var de fleste av de 17 tapene på småbruk som ikke lenger var i drift, og i 2. omdrev var alle tre bygningstapene på nedlagte bruk uten veiforbindelse. Bygningen som var tapt i 3. omdrev var flyttet til Kautokeino tettsted. Forfallet har økt gradvis for de gjenstående SEFRAK-bygningene i Kautokeino. I 2. omdrev ble 15 bygninger registrert som intakt, det vil si i normalt god teknisk tilstand. I 3. omdrev var 12 bygninger intakt og i 4. omdrev var kun 7 i god teknisk tilstand. Av de 18 gjenstående SEFRAK-bygningene i Kautokeino i 4. omdrev er det én som er endret. Deler av bygningen ble revet i tidsrommet 2000-2005.

Alle de undersøkte SEFRAK-bygningene i Kautokeino kommune er automatisk fredet etter kulturminnelovens § 4. Dette gjelder også de tapte bygningene. Alle bygningene er stabbur knyttet til landbruk/fiske/fangst. Bygningen som var tapt i 4. omdrev lå i Mieronjærve.

Vi har vært i kontakt med planavdelingen i Kautokeino kommune og etterspurt planstatus for de registrerte bygningene. Aktuelle planer er kommuneplaner, reguleringsplaner og detaljplaner som inneholder hensynssoner med kulturhistoriske hensyn, eller kommunedelplaner/verneplaner for kulturminner og kulturlandskap. I forrige omdrev var ingen av de kontrollerte SEFRAK-bygningene i Kautokeino kommune berørt av planer med bevaringsformål relatert til kulturhistoriske verdier, og det er ikke vedtatt nye slike planer etter 2010.

2 Om prosjektet

2.1 Nasjonale miljømål

Det er et overordnet miljømål at tapet av verneverdige kulturminner skal minimeres. Målet for kulturminneforvaltningen er å ta vare på et representativt utvalg av kulturminner i et langsiktig perspektiv. Gjennom miljøovervåking på kulturminnefeltet, med innsamling av data i lange tidsserier, etableres et kunnskapsgrunnlag for å nå dette målet. Overvåkingsresultatene vil gi faktagrunnlag for målrettede tiltak i dagens og fremtidig forvaltning.

2.2 Riksantikvaren og miljøovervåking

«Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner» er ett av Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram for kulturminner. Målet med overvåkingsprogrammet er å få oversikt over utviklingen av tap, endringer og fysisk tilstand for verneverdige kulturminner. Dette gjøres ved innsamling av data, gjennom kontrollregistrering av et stort antall kulturminner i 10 utvalgte kommuner hvert femte år. Med utgangspunkt i kontrollregistreringsdataene skal det utarbeides analyser som blant annet sier noe om årsakssammenhenger for tap, og forholdet mellom virkemiddelbruk og bevaringsgrad.¹

Overvåkingsprogrammet omfatter verneverdige kulturminner, listeført av kommune eller stat. I tillegg kontrolleres et stort antall SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn 1900, slik at undersøkelsen også gir et bredt tilfang av opplysninger om bestandsutviklingen for den eldre bygningsmassen, uavhengig av bygningenes verneverdi. Riksantikvaren ønsker en bredt anlagt miljøovervåking for å ta høyde for fremtidige problemstillinger på kulturminnefeltet:

En grundig faglig forståelse av hva som skjer med miljøet, krever at det også overvåkes langt mer enn det som kan synes mest hensiktsmessig beslutningsrelevant akkurat nå. På denne måten kan forvaltningen være i forkant, oppdage nye trusler tidlig, og være med å styre utviklingen.²

2.3 Kulturminner i overvåkingsprogrammet

Miljøovervåkingsprogrammet «Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner» omfatter følgende grupper av kulturminner: SEFRAK-registrerte bygninger, kommunalt verneverdige kulturminner, statlig listeførte bygninger verneklasse 2 og listeførte kirker.

Programmet bygger delvis på miljøovervåkingsprogrammet «Gamle hus da og nå», hvor SEFRAK-bygninger eldre enn 1900 i 18 kommuner ble kontrollregistrert i perioden 2000-2014. Antallet kontrollkommuner er fra og med 2015 redusert til 10. Samtidig er programmet utvidet til å omfatte kommunalt verneverdige kulturminner og statlig listeførte bygninger. Kontrollregistrering av disse kulturminnegruppene vil gradvis bli implementert i overvåkingsprogrammet i løpet av 2016-2019.

¹ Analysene vil bli publisert i overvåkingsprogrammets sluttrapport i 2020

² Riksantikvarens hjemmeside, lest 10.03.16: <http://www.riksantikvaren.no/Tema/Miljoeovervaaking>

SEFRAK-bygninger

Med «SEFRAK-bygninger» menes i denne undersøkelsen bygninger eldre enn 1900 som er registrert i SEFRAK-registeret. SEFRAK er en forkortelse for Sekretariatet for registrering av faste kulturminner. Sekretariatet ble opprettet i 1970 og ledet fra 1975 til 1995 en landsomfattende feltregistrering av alle bygninger eldre enn 1900, samt rester av bygninger og andre objekter. I områder der krigshandlinger eller bybranner hadde ødelagt eldre bebyggelse, ble også nyere bygninger registrert. Ca 515 000 objekter ble registrert med foto, kartfesting og oppmåling. Deler av informasjonen er digitalisert og koblet til Matrikkelen. I 1989 ble SEFRAK nedlagt som sekretariat og ansvarsområdet overført til Riksantikvaren. SEFRAK-navnet ble beholdt som betegnelse på registeret som var bygd opp. SEFRAK-registrering innebærer ingen formell vernestatus for objektene, men SEFRAK-registeret blir brukt som verktøy i forvaltningen av kulturminner og har verdi som kulturhistorisk kildemateriale.³

Kommunalt verneverdige kulturminner

Med «kommunalt verneverdige kulturminner» menes kulturminner som er listet opp som prioriterte i politisk vedtatte kommunale kulturminneplaner. Registrering av kommunalt verneverdige kulturminner er ikke fremsatt som et krav fra departementet, men som et miljømål. Riksantikvaren har oppfordret kommunene til å registrere lokale kulturminner og vedta kulturminneplaner med lister over prioriterte kulturminner, og det er lagt til rette for at disse kulturminnene legges i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden. Verken Riksantikvaren eller fylkeskommunene legger føringer for hva kommunene definerer som verneverdige kulturminner.⁴

Statlig listeførte bygninger verneklasse 2

I forbindelse med arbeidet med statlige landsverneplaner har alle statlige sektorer vurdert sine eiendommer med hensyn til kulturhistorisk verdi. I landsverneplanene inngår en oversikt over verneverdige eiendommer, valgt ut av den statlige sektoren i samråd med Riksantikvaren. Eiendommene med høyest verneverdi er plassert i verneklasse 1 og er forskriftsfredet av Riksantikvaren.⁵ I tillegg inneholder landsverneplanene en oversikt over eiendommer som sektoren vil verne på annen måte. Disse er plassert i verneklasse 2 og kan reguleres til vern etter plan- og bygningsloven (pbl). Det er disse bygningene som i denne undersøkelsen betegnes som «statlig listeførte bygninger verneklasse 2». Riksantikvaren oppfordrer kommunene og de statlige sektorene til å samarbeide om å gi bygninger i verneklasse 2 et formelt vern gjennom kommuneplan og reguleringsplan.

Listeførte kirker

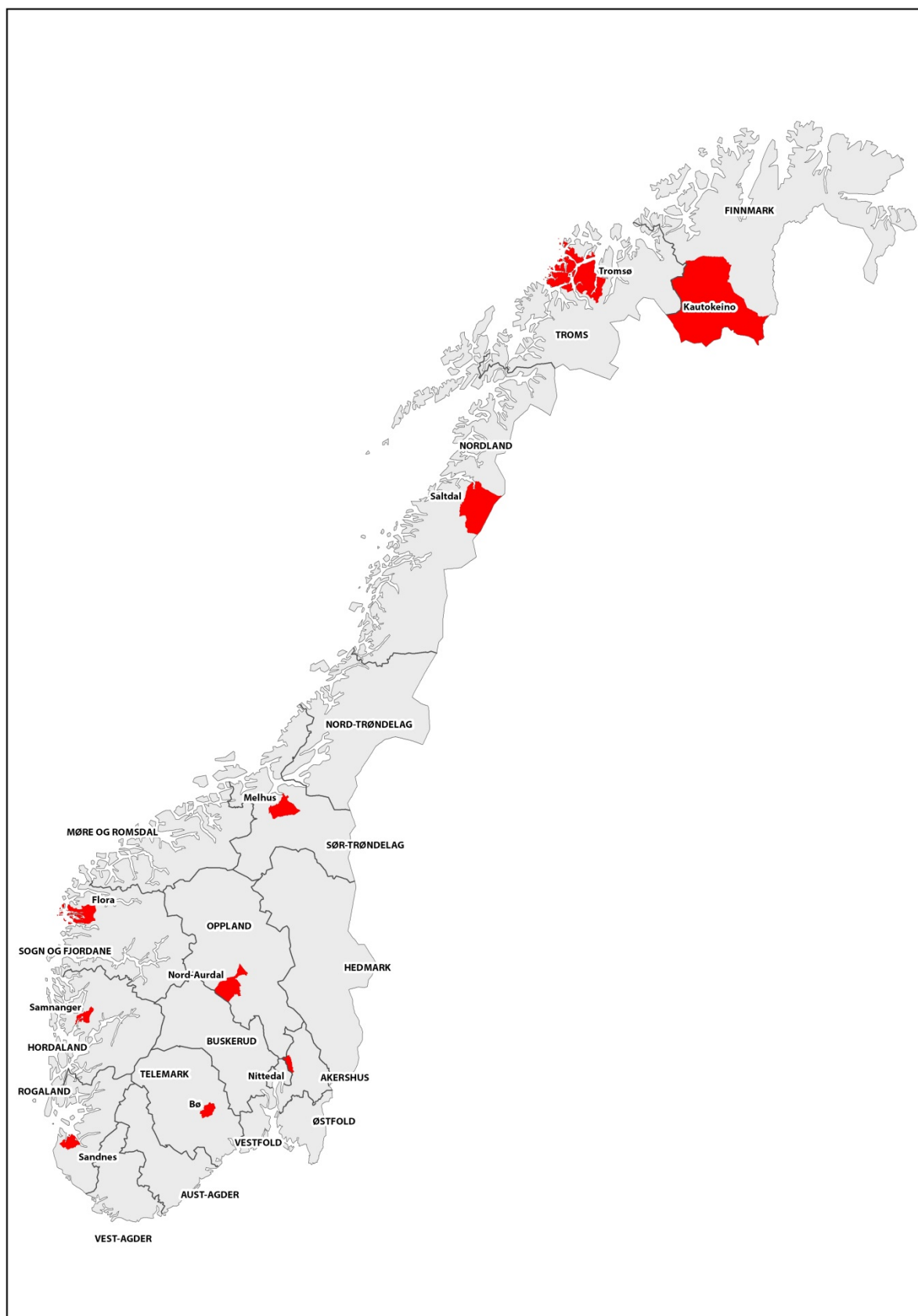
«Listeførte kirker» omfatter kirker som ikke er fredet etter kulturminneloven, men som er vurdert av Riksantikvaren som viktige kulturminner. De listeførte kirkene er underlagt særskilte saksbehandlingsregler. I henhold til kirkerundskrivet skal saker som angår endringer av listeførte kirker sendes til Riksantikvaren for uttalelse før biskopen fatter vedtak etter kirkeloven.⁶ Listeførte kirker omfatter både de automatisk listeførte kirkene, bygd fra 1650 til 1850, og de listeførte kirkene, bygd etter 1850.

³ Riksantikvarens hjemmeside, lest 24.02.16: <http://www.riksantikvaren.no/Veiledning/SEFRAK-registeret>

⁴ Riksantikvaren 2015: Veileder. Kommunalt verneverdige kulturminner i Askeladden

⁵ Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer, FOR-2011-11-09-1088, kap 1

⁶ Forvaltning av kirke, kirkegård og kirkens omgivelser som kulturminne og kulturmiljø. Rundskriv T-3/00 fra Kirke- utdannings og forskningsdepartementet og Miljøverndepartementet

10 kommuner inngår i miljøovervåkingsprogrammet «Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner». Kommunene er valgt ut av Riksantikvaren med tanke på å vise et tverrsnitt av landets kommuner. Kartgrunnlag: Statens kartverk, Geovekst

3 Metode

3.1 Utvalgte kommuner

10 kommuner inngår i overvåkingsprogrammet. Kontrollkommunene utgjør en geografisk og samfunnsmessig bredde, og utvalget er gjort med sikte på å vise et tverrsnitt av Norge. Utvalget av kommuner, både de opprinnelig 18 i år 2000 og reduksjonen til 10 kommuner i 2015, er gjort av Riksantikvaren, med utgangspunkt i SSBs karakteristikk av norske kommuner:⁷

4. omdrev	Fylke	Kommune	Kommune nr	Karakteristikk	Hovednæring	Befolkningsutvikling
2015	Finnmark	Kautokeino	2011	Nord-Norge, innland, samisk	Reindrift, reinproduksjon	Moderat avtagende
2015	Oppland	Nord-Aurdal	0542	Midt-Norge, innland	Landbruk, service, turisme	Svakt avtagende
2016	Akershus	Nittedal	0233	Østlandet, bynært	Industri, service, skogbruk	Økende
2016	Troms	Tromsø	1902	Nord-Norge, kyst og innland, by	Handel, offentlig virksomhet, service	Økende
2017	Nordland	Saltdal	1840	Nord-Norge, innland	Industri, handel, jordbruk, service, skoler	Moderat avtagende
2017	Rogaland	Sandnes	1102	Sørvest-Norge, by	Handel, industri, jordbruk, service	Økende
2018	Sogn og Fjordane	Flora	1401	Vestlandet, kyst og innland, by	Industri, oppdrettsnæring	Stabilt
2018	Sør-Trøndelag	Melhus	1653	Midt-Norge, bynært	Arbeidspendling, landbruk, service	Økende
2019	Telemark	Bø	0821	Østlandet, regionsenter	Jordbruk, skogbruk, skoler, turisme	Økende
2019	Hordaland	Samnanger	1242	Vestlandet, bynært	Arbeidspendling, industri, jordbruk	Stabilt

SSBs karakteristikk av kontrollkommunene

1.-2.-3-4. omdrev	Kommune	Folketall					Befolkningsutvikling			
		1. omd	2. omd	3. omd	4. omd	2040 ⁸	1.-2. omd	2.-3. omd	3.-4. omd	4. omd-2040
2000-2005-2010-2015	Kautokeino	3150	2997	2935	2914	2530	-5 %	-2 %	-1 %	-13 %
2000-2005-2010-2015	Nord-Aurdal	6500	6442	6402	6466	6697	-1 %	-1 %	1 %	4 %
1994-2006-2011-2016	Nittedal		19722	21165				7 %		
2001-2006-2011-2016	Tromsø	59000	63596	68239			8 %	7 %		
2002-2007-2012-2017	Saltdal	4863	4688	4710			-4 %	0 %		
2002-2007-2012-2017	Sandnes	54929	60507	67814			10 %	12 %		
2003-2008-2013-2018	Flora	11392	11408	11697			0 %	3 %		
2003-2008-2013-2018	Melhus	13579	14457	15679			6 %	8 %		
2004-2009-2014-2019	Bø	5200	5500	5834			6 %	6 %		
2004-2009-2014-2019	Samnanger	2300	2400	2436			4 %	2 %		

Folketall i kontrollkommunene, registrert i kontrollårene

3.2 Tidsintervaller

Kontrollregistrering i felt blir gjennomført hvert femte år.⁹

Kontrollregistrering av kommunalt verneverdige kulturminner, statlig listeførte bygninger og listeførte kirker gjennomføres for første gang.

Kontrollregistrering av SEFRÅK-bygninger gjennomføres for fjerde gang. 1. og 2. omdrev ble gjennomført av Kulturminnekompaniet, 3. omdrev av NIKU.

⁷ Statistisk sentralbyrå: <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken>

⁸ Fremskrevet folketall ved middels nasjonal vekst

⁹ Unntaket er Nittedal kommune, hvor 1. omdrev ble gjennomført i 1994 og 2. omdrev i 2001

3.3 Undersøkellesgrunnlag 10 kommuner

SEFRAK-registrerte bygninger, kommunalt verneverdige kulturminner, statlig listeførte bygninger verneklasse 2 og listeførte kirker skal undersøkes. Undersøkellesgrunnlaget i 2015 omfattet 1 088 SEFRAK-bygninger, samt tre listeførte kirker i Nord-Aurdal. Kommunalt verneverdige kulturminner og statlig listeførte bygninger verneklasse 2 vil bli gradvis implementert i overvåkingsprogrammet.

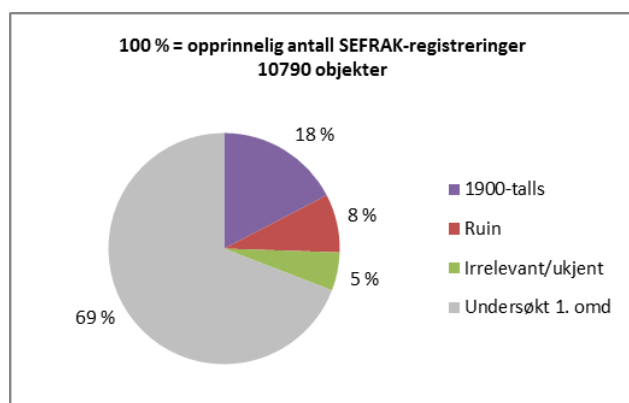
Kontrollår	Kommune	SEFRAK-bygninger	Kommunalt verneverdige kulturminner	Statlig listeførte bygninger verneklasse 2	Listeførte kirker
2015	Kautokeino	19			
2015	Nord-Aurdal	1069			3
2016	Nittedal	249	43		1
2016	Tromsø	841	246	21	4
2017	Saltdal	353		?	2
2017	Sandnes	484			2
2018	Flora	576			1
2018	Melhus	1073			4
2019	Bø	642			1
2019	Samnanger	322	25		1
2015-2019	Totalt	5628			19

Undersøkellesgrunnlag i 10 kommuner. Antall kommunalt verneverdige kulturminner er foreløpig

Alle SEFRAK-bygningene i undersøkelsen er eldre enn 1900. Det opprinnelige antallet SEFRAK-registrerte objekter i Matrikkelen i de 10 kommunene var 10 790. Før oppstart i år 2000 ble 3 332 objekter trukket fra: bygninger yngre enn 1900, ruiner og andre typer objekter, nyere bygninger på gamle murer, vanskelig tilgjengelige bygninger og bygninger med mangelfull eller dobbel registrering. Undersøkellesgrunnlaget på 7 458 i 1. omdrev var ved inngangen til 4. omdrev desimert til 5 628.

Kontrollår	Kommune	Opprinnelig SEFRAK-registrert	1900-talls	Ruin	Irrelevant/ukjent	1. omdrev	2. omdrev	3. omdrev	4. omdrev
2015	Kautokeino	81	36	0	5	40	23	20	19
2015	Nord-Aurdal	1832	91	88	303	1350	1177	1115	1069
2016	Nittedal	525	135	2	37	351	276	260	249
2016	Tromsø	2006	794	47	78	1086	934	894	841
2017	Saltdal	745	104	147	31	464	391	373	353
2017	Sandnes	1231	286	128	36	781	546	513	484
2018	Flora	810	18	92	14	686	634	603	576
2018	Melhus	1586	91	42	23	1429	1142	1104	1073
2019	Bø	1053	78	151	21	803	692	663	642
2019	Samnanger	921	241	184	28	468	366	345	322
2015-2019	Totalt	10790	1874	881	576	7458	6181	5890	5628

Undersøkellesgrunnlag SEFRAK-bygninger i 10 kommuner

Figur 1: Undersøkte SEFRAK-bygninger i 1. omdrev i forhold til opprinnelig antall SEFRAK-registrerte objekter i 10 kommuner

3.4 Undersøkelsesparametere¹⁰

For å få oversikt over endringsprosessene kontrollregistreres bygningene/kulturminnene ved hjelp av følgende undersøkelsesparametere:

Tap/tapsårsak

Med tap menes at bygningen er vekk eller at forfallet er kommet så langt at bygningen må anses som tapt. Flytting til annet sted registreres også som tap i undersøkelsen. Hvis ikke tapsårsaken kan fastslås med høy grad av sikkerhet, eller eieren gir opplysninger, registreres tapsårsak som ukjent.

Endring

Utgangspunktet for vurdering av endringsgrad for SEFRAK-bygninger er foto på det opprinnelige SEFRAK-skjemaet. Endringsgrad registreres som: A-endring (stor volumendring), B-endring (liten volumendring), eller C-endring (overflateendring). Det er et element av skjønn i vurderingen av om en bygningsendring er stor eller middels. Undersøkelsen fanger ikke opp tap av autentisitet på detaljnivå, ved skifting mellom relativt moderne elementer av nyere dato, eller når det visuelle uttrykket er noenlunde uendret. Endringenes kvalitet vurderes ikke. I tillegg til endringsgrad registreres det om deler av huset er revet, om bygningen er tilbakeført til eldre uttrykk eller om den er dokumentert stilhistorisk tilbakeført. Uvisse endringsgrad registreres som står/ukjent endringsgrad.

Tilstand

Bygningsteknisk tilstandsgrad vurderes ved utvendig, visuell befaring. Bygningene registreres som enten intakt, truet eller sterkt truet. Det er et element av skjønn i vurderingen av bygningsteknisk tilstandsgrad og i vurderingen av den glidende overgangen mellom forfall og tap.

3.5 Kvalitative kategorier¹¹

For å belyse ulike aspekter i endringsprosessene er de kvantitative endringene analysert i forhold til utvalgte kvalitative kategorier. Med utgangspunkt i strukturen i SEFRAK-registeret er fire kvalitative kategorier undersøkt nærmere:

Bygningstyper

Bygningskategoriene i undersøkelsen skal fange opp typiske trekk ved eldre byggeskikk, med egne hus for ulike funksjoner og ressursutnytting. Betegnelse som brukes er standardiserte for alle kommunene og fanger ikke opp lokale variasjoner av bygningsbenevnelse.

Samfunnssektor

Tilsvarende bygningens opprinnelige funksjon og formål

Sosial miljøsammenheng

Tilsvarende bygningens opprinnelige sosiale miljøsammenheng

Geografiske variasjoner¹²

For å undersøke om geografiske variasjoner påvirker kulturminnebestanden, er det definert hensiktsmessige geografiske områder, samt tettbygde og spredtbygde områder.

¹⁰ Nærmere beskrivelse av undersøkelsesparametere i vedlegg 1

¹¹ Detaljert oversikt over kvalitative kategorier i vedlegg 3

¹² Detaljert oversikt over geografiske områder i vedlegg 4

3.6 Datainnhenting

Tap, tapsårsak, tilstand og endring

Registrering av tap, tapsårsak, tilstand og endring blir gjennomført ved feltkontroll i barmarksesongen. Feltregistreringen er utvendig og visuell. Bygningene/kulturminnene blir fotografert og registreringene innført i Excel-tabeller. Enkelte vanskelig tilgjengelige bygninger/kulturminner registreres ved telefon til eier.

Planstatus¹³

Planstatus for de undersøkte bygningene/kulturminnene innhentes fra kommunenes planavdeling. Aktuelle plantyper kan være kulturminneplaner, spesialområde bevaring etter plan- og bygningsloven (pbl), hensynssone etter pbl, utvalgte kulturlandskap, NBI-registeret m.m. Planstatus for kommunalt verneverdige kulturminner hentes fra kulturminnedatabasen Askeladden.

Andre virkemidler for bevaring

I sluttrapporten i 2020 skal forholdet mellom virkemiddelbruk og bevaringsgrad analyseres. En oversikt over virkemidler for bevaring av kulturminner i de enkelte kommunene blir presentert i de årlige kommunevise rapportene. Aktuelle virkemidler kan være planverk, stedsanalyser, kulturminneregistreringer, informasjon, rådgivning, økonomiske tilskuddsordninger og verdiskapingsprogrammer. I forbindelse med sluttrapporten i 2020 vil vi innhente data som konkret belyser bruken av virkemidler i forhold til de undersøkte kulturminnene i de 10 kontrollkommunene.

3.7 Bearbeiding og lagring av data

Registreringsdata

Registreringsdata legges i Excel-tabell med grunndata fra Matrikkelen, SEFRAK-registeret og andre databaser. Resultatene fremkommer ved bearbeiding i Excel. Rådata lagres digitalt hos Riksantikvaren.

Foto

Foto av de undersøkte kulturminnene merkes med løpenummer i SEFRAK-registeret, Askeladden, SKE-databasen eller lokalt kulturminneregister. Foto av de listeførtekirkene merkes med navn på kommune og kirke. Fotomaterialet fra kontrollregistreringen lagres digitalt hos Riksantikvaren.

Kart

Som grunnlag for feltregistrering og analyser lager NIKU digitale kartverk i ArcGIS for hver kommune, basert på kartgrunnlag fra Statens kartverk, Geovekst. Excel-tabellen med SEFRAK-bygninger er koblet mot eksisterende digital kartfesting av SEFRAK-bygninger. Kartuttrekket er levert av Riksantikvaren. Data for de undersøkte kulturminnene legges inn sammen med detaljerte kartdata (FKB) for kommunene, slik at vi i et samlet kartsett kan vise kartfesting og ID for alle kulturminnene.

Rapportering

Bestandsutviklingen blir presentert årlig i kommunevise rapporter. På bakgrunn av registreringsdataene blir det laget et digitalt kart for hver kommune som viser de tapte bygningene/kulturminnene og hvilke bygninger som inngår i områder med vedtatt planstatus. Kartet lagres digitalt hos Riksantikvaren. Rapportene publiseres på Riksantikvarens og NIKUs hjemmesider.

¹³ Detaljert oversikt over planstatuskategorier i vedlegg 2

3.8 Metodiske bemerkninger

Ulike tidsintervaller i 1. omdrev

Ettersom den opprinnelige SEFRAK-registreringen ble gjennomført over en periode på 20 år, og kontrollregistreringene foregår over en periode på fem år, refererer tapstallene i 1. omdrev til ulike tidsspenn. Resultatene fra 1. omdrev kan derfor ikke sammenlignes med resultatene fra senere omdrev, eller kommunene imellom. Tidsintervallene i de følgende omdrev er faste (fem år) og gir grunnlag for sammenligning mellom omdrev og kommuner.

Ny tilstandskategori i 3. omdrev

I 1. og 2. omdrev ble bygningstilstanden kun registrert som *intakt* eller *sterkt truet*. I 3. omdrev ble *truet* innført som ny kategori. Dette er en metodisk endring som kan gi avvik i resultatene for bygningsteknisk tilstand i 3. og 4. omdrev, i forhold til de to første omdrevene.

Nye endringskategorier i 3. omdrev

I 3. omdrev ble det innført tre nye endringskategorier: *del av bygning revet/tilbakeført til eldre uttrykk/dokumentert stilhistorisk tilbakeført*. For å sikre sammenligningsgrunnlaget, er alle endrete bygninger registrert som A-, B- eller C-endret, og de nye kategoriene er registrert i tillegg.

Dokumentert stilhistorisk tilbakeført

Bygningene vil bare unntaksvis bli registrert som *dokumentert stilhistorisk tilbakeført*, ettersom feltkontrollen ikke er basert på intervju med eier.

Gjenoppstått

Ingen bygninger er registrert som *gjenoppstått*. Årsaken til dette er at tapte bygninger tas ut av undersøkelsesgrunnlaget og ikke besøkes i neste omdrev. Dermed fanges det ikke opp i neste feltkontroll om en bygning har gjenoppstått etter midlertidig å ha vært demontert.

4 Undersøkelsesgrunnlag Kautokeino 2015

19 SEFRAK-bygninger ble kontrollregistrert i Kautokeino kommune i 2015.

Ingen kommunalt verneverdige kulturminner ble kontrollregistrert, ettersom kommunen i 2015 ikke hadde en vedtatt kulturminneplan med liste over prioriterte kulturminner.

Kautokeino har ingen statlig listeførte bygninger i verneklasse 2 og ingen listeførte kirker.

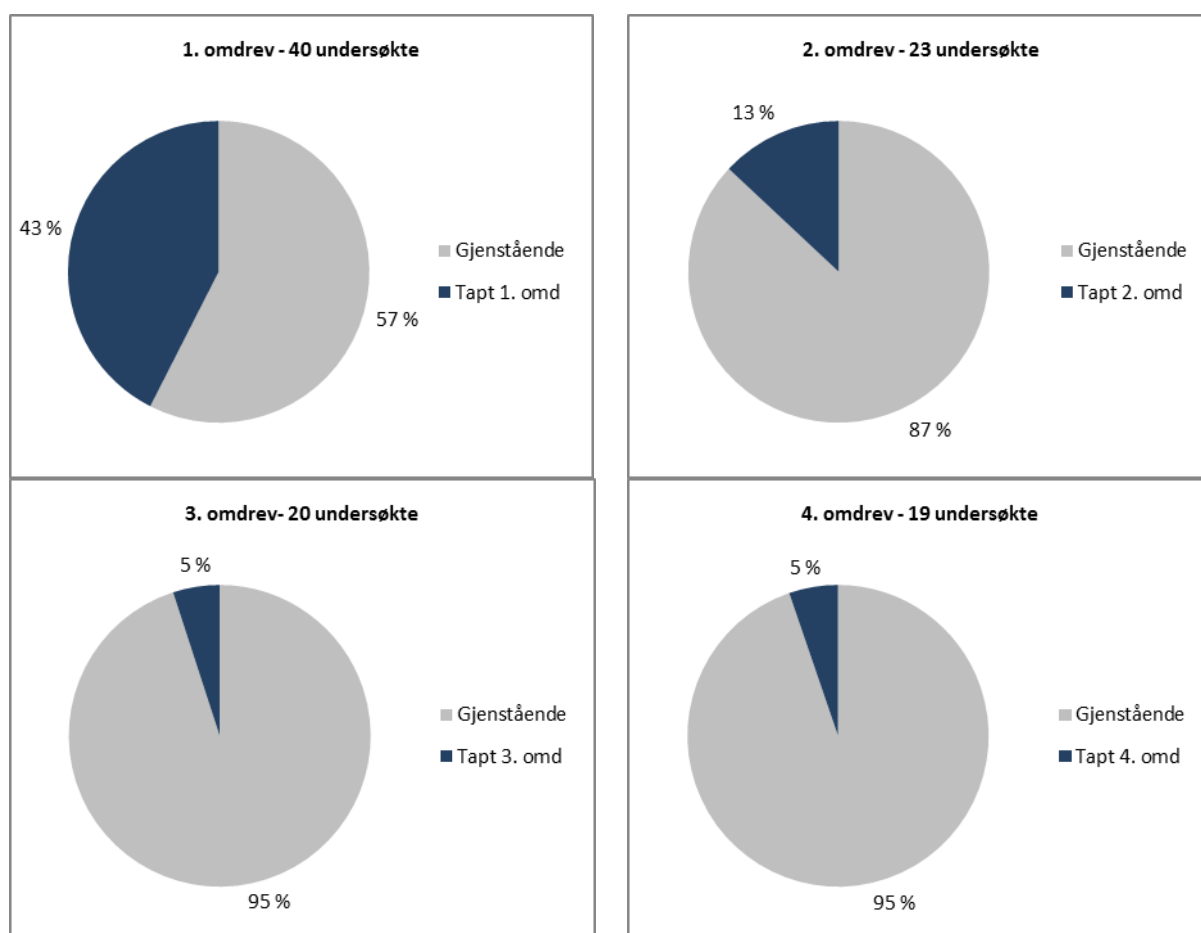
5 Resultat SEFRAK-bygninger¹⁴

I dette kapittelet presenterer vi kontrollresultater for tap, tilstand og endring av SEFRAK-bygninger i Kautokeino. 19 bygninger skulle undersøkes i 4. omdrev. Én bygning var revet, og antall truete og sterkt truete har økt. Antallet SEFRAK-bygninger i Kautokeino er så lavt at det er vanskelig å peke på tendenser på grunnlag av resultatene.

5.1 Tap

Av 19 bygninger var én tapt i Kautokeino i 4. omdrev. Også i 3. omdrev var det én tapt bygning, mens det i 2. omdrev var 3 tapte og i 1. omdrev 17 tapte. Noe av årsaken til høy tapsandel i 1. omdrev var at SEFRAK-registreringen i kommunen foregikk på slutten av 1980-tallet, så tidsintervallet ved første kontrollregistrering var mer enn fire ganger så langt som ved de påfølgende.

TAP	Undersøkt	Tapt	%
1. omd	40	17	43 %
2. omd	23	3	13 %
3. omd	20	1	5 %
4. omd	19	1	5 %
Akkumulert tap1.-4. omd	40	22	55 %

Figur 2: Tapte SEFRAK-bygninger Kautokeino 1., 2., 3. og 4. omdrev

¹⁴ Detaljert resultatoversikt i vedlegg 5

5.2 Akkumulert tap

Av de 40 SEFRAK-bygningene som inngikk i undersøkelsesgrunnlaget ved første omdrev, er til sammen 22 tapt, slik at det akkumulerte tapet er på 55 %.

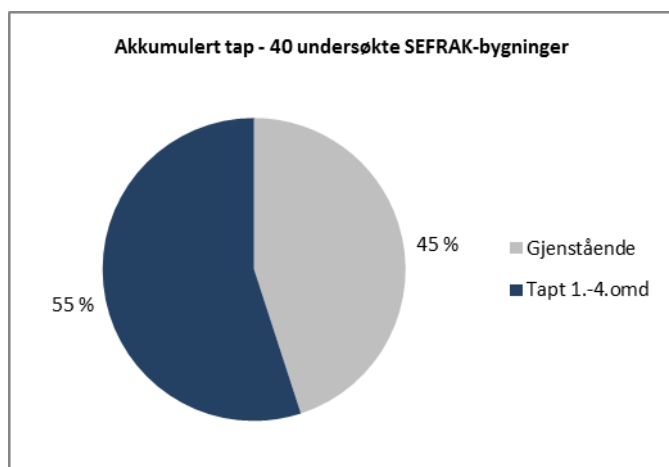

Fig 3: Akkumulert tap av SEFRAK-bygninger. Kautokeino 1.-4. omdrev

5.3 Tapsårsaker

Den ene bygningen som var tapt i 4. omdrev var revet. I 1. omdrev var 17 bygninger tapt, de fleste på småbruk som ikke lenger var i drift.¹⁵ I 2. omdrev var tre bygninger tapt, alle på nedlagte bruk uten veiforbindelse.¹⁶ Bygningen som var tapt i 3. omdrev var flyttet til Kautokeino tettsted.

Flytting blir registrert som tap i denne undersøkelsen, og det er nettopp flytting som har vært tapsårsak for 13 av SEFRAK-bygningene som er tapt i Kautokeino kommune siden oppstart av kontrollregistreringen. Alle de 13 er laftete stabbur, áiti, som er vanlig å flytte innenfor samisk tradisjon. I følge feltnotater fra 1., 2. og 3. omdrev er fem av stabburene flyttet til eierens nye bosted, ett er flyttet til Juhls sølvsmie og syv til Kautokeino bygdetun. De flyttete stabburene er kartfestet på nytt i forbindelse med Sametingets omfattende kulturminneregistrering, som har pågått siden 2011.¹⁷

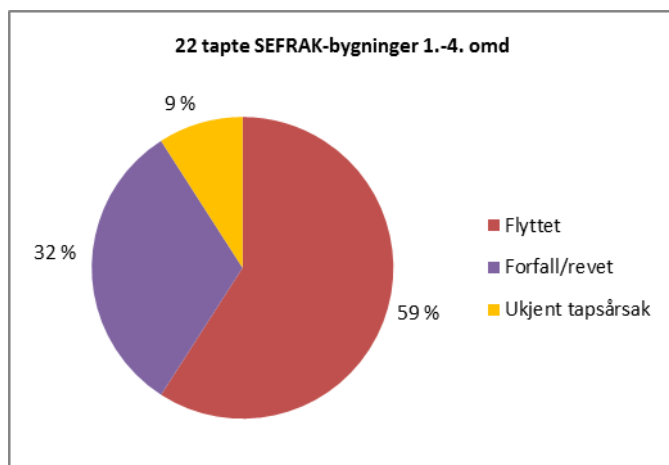

Fig 4: Tapsårsaker SEFRAK-bygninger. Kautokeino 4. omdrev

¹⁵ Kulturminnekompaniet, 2004: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger. Guovdageainnu suokhan/Kautokeino kommune, Finnmark fylke 2000, s 7

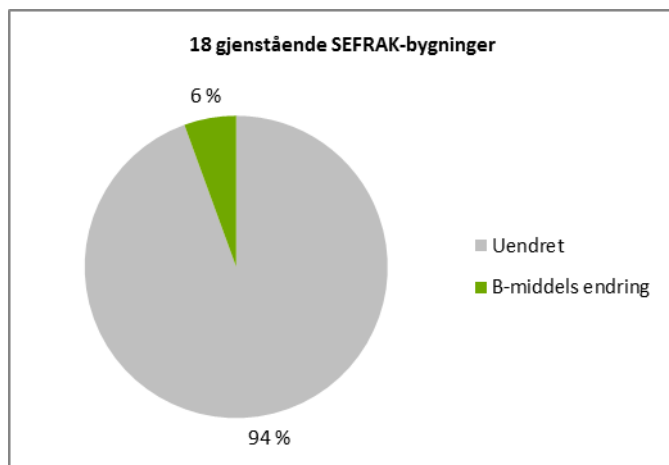
¹⁶ Kulturminnekompaniet, 2009: Gamle hus da og nå 2000-2005. Status for SEFRAK-registrerte bygninger. Guovdageainnu suokhan/Kautokeino kommune, Finnmark fylke 2005. 2. omverv, s 7

¹⁷ Se kap 6.6

5.4 Endring

Av de 18 gjenstående SEFRAK-bygningene i Kautokeino i 4. omdrev er det én som er endret. Deler av bygningen ble revet i tidsrommet 2000-2005.

ENDRING	Gjenstående	A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Står/ukjent endringsgrad		Uendret	
1. omd	23	0	0 %	0	0 %	0	0 %	2	9 %	21	91 %
2. omd	20	0	0 %	1	5 %	0	0 %	1	5 %	18	90 %
3. omd	19	0	0 %	1	5 %	0	0 %	0	0 %	18	95 %
4. omd	18	0	0 %	1	6 %	0	0 %	0	0 %	17	94 %

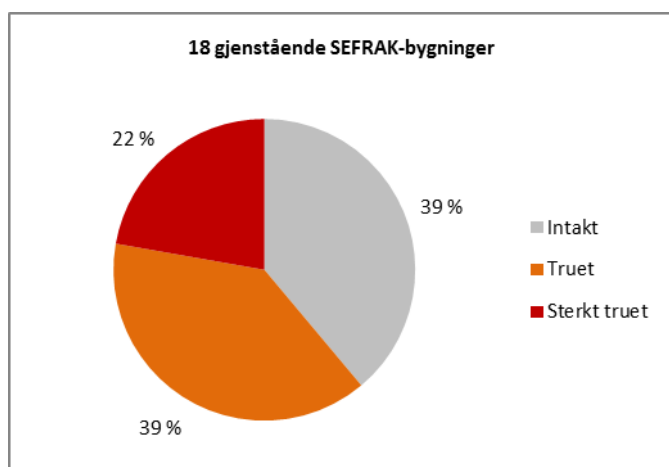

Figur 5: Bygningsendringer for gjenstående SEFRAK-bygninger. Kautokeino 4. omdrev

5.5 Tilstand

Forfallet har økt gradvis for de gjenstående SEFRAK-bygningene i Kautokeino. I 2. omdrev ble 15 bygninger registrert som intakt, det vil si i normalt god teknisk tilstand. I 3. omdrev var 12 bygninger intakt og i 4. omdrev var 7 av de 18 gjenstående intakt.

TILSTAND	Gjenstående	Sterkt truet	%	Truet	%	Intakt	%
2. omd	20			5	25 %	15	75 %
3. omd	19	3	16 %	4	21 %	12	63 %
4. omd	18	4	22 %	7	39 %	7	39 %

Figur 6: Bygningsteknisk tilstand for gjenstående bygninger. Kautokeino 4. omdrev

5.6 Samfunnssektor og sosial miljøsammenheng

Alle de undersøkte SEFRAK-bygningene i Kautokeino kommune er knyttet til landbruk/fiske/fangst.

5.7 Geografiske variasjoner

Bygningen som var tapt i 4. omdrev lå i Mieronjærve.

5.8 Bygningstyper

Alle de undersøkte SEFRAK-bygningene i Kautokeino i 4. omdrev er samiske stabbur, áiti.

Alle de undersøkte SEFRAK-bygningene i Kautokeino i 4. omdrev er samiske stabbur, áiti. Av de 18 gjenstående bygningene er syv truet og fire sterkt truet. Kun én av de 18 er endret siden SEFRAK-registreringen. Av opprinnelig 40 bygninger som inngikk i undersøkelsesgrunnlaget er 22 registrert som tapt, men av disse er det 13 som er flyttet, og som dermed ikke er tapt i egentlig forstand. Foto: ÅD/NIKU 2015 (20110004017)

6 Virkemidler for bevaring

Dette kapittelet gir en beskrivelse av ulike virkemidler for bevaring av kulturminner i Kautokeino kommune. Sluttrapporten for de 10 kontrollkommunene i overvåkingsprogrammet, som skal publiseres i 2020, vil inneholde analyser av forholdet mellom virkemiddelbruk og bevaringsgrad.

6.1 Planstatus for SEFRAK-bygninger

Vi har vært i kontakt med planavdelingen i Kautokeino kommune og etterspurt planstatus for de registrerte bygningene. Aktuelle planer er kommuneplaner, reguleringsplaner og detaljplaner som inneholder hensynssoner med kulturhistoriske hensyn, eller kommunedelplaner/verneplaner for kulturminner og kulturlandskap. I forrige omdrev var ingen av de kontrollerte SEFRAK-bygningene i Kautokeino kommune berørt av planer med bevaringsformål relatert til kulturhistoriske verdier, og det er ikke vedtatt nye slike planer etter 2010.

Alle de undersøkte SEFRAK-bygningene i Kautokeino kommune må vurderes som automatisk fredete samiske bygninger, ettersom bygningene er eldre enn 100 år¹⁸ og ligger i en miljømessig sammenheng som er knyttet til samisk kultur og historie.¹⁹

6.2 Kommunalt planverk

Kommuneplanens arealdel

I kommuneplanens arealdel heter det at nye utbyggingsområder som foreslås i kommuneplanen er vurdert i forhold til tidligere kulturminneregistreringer. Det forutsettes at forholdet til kulturminner blir avklart før nye tiltak settes i verk. Videre heter det at kommunen ønsker at kulturminner synliggjøres i større grad.²⁰

Kulturminneplan

Kautokeino kommune har ingen vedtatt kulturminneplan.

6.3 Finnmark fylkeskommune

På hjemmesiden til Finnmark fylkeskommune ligger oversiktlig informasjon om kulturminner i fylket. Her er det informasjon rettet mot eiere, om meldeplikt for tiltak, tilskuddsordninger og bygningsvern, og informasjon rettet mot kommunene, om kommunalt planarbeid.²¹

Fylkeskommunen har ansvaret for planfaglig veiledning overfor kommunene i Finnmark, og skal behandle søknader om tiltak på blant annet fredete bygninger.²²

6.4 Sametinget

Sametinget har siden 2001 vært forvaltningsmyndighet for samiske kulturminner. Sametingets målsetting er å verne, bevare, synliggjøre og styrke kunnskapen om samiske kulturminner, og forvalte samiske kulturminner på bakgrunn av egen historie og verdier. Tiltak i dette arbeidet er feltregistrering av samiske kulturminner, dokumentasjon av kulturhistorie og tradisjonskunnskap, samarbeid med sentrale, regionale og lokale myndigheter og aktører, samt tilskuddsordninger.²³

¹⁸ Kulturminneloven, LOV-1978-06-09-50, § 4

¹⁹ Sametinget 2014: Orientering om automatisk freda samiske bygninger, s 2

²⁰ Kommuneplanens arealdel. Kautokeino 2015-2025. Planbeskrivelse, s 32

²¹ Finnmark fylkeskommunes hjemmeside, lest 17.03.16: <http://www.ffk.no/kulturminne/>

²² Kulturminneloven, LOV-1978-06-09-50, §§ 15 a og 25

²³ Sametingets hjemmeside, lest 17.03.16: <http://www.sametinget.no/Miljoe-areal-og-kulturvern/Kulturminner>

6.5 Informasjon og rådgivning

På Sametingets hjemmeside ligger informasjon og veiledning til eiere og brukere av automatisk fredete samiske bygninger. Informasjonen omfatter blant annet regelverket: At man må søke Sametinget om tillatelse til bygningsendringer utover vanlig vedlikehold, og at endringene må skje med varsomhet og respekt for bygningen og uten å skade kulturminneverdiene. Det blir også informert om at bygningsendringer kan være søknads- eller meldepliktig i henhold til bestemmelser i kommunale planer og plan- og bygningsloven. Eiere av fredete bygninger blir oppfordret til å søke råd og veiledning før de går i gang med vedlikehold og endring av fredete bygninger.²⁴ En oversiktlig veileder med praktisk informasjon om automatisk fredete samiske bygninger er tilgjengelig på nettsiden.²⁵

6.6 Kulturminneregistreringer

Sametinget igangsatte høsten 2011 en omfattende kulturminneregistrering for å identifisere og kartlegge automatisk fredete samiske bygninger, som grunnlag for samisk bygningsvern framover. SEFRAK-bygningene i Kautokeino kommune inngår i denne registreringen. Formålet med registreringsarbeidet er å identifisere hvilke bygninger som er automatisk fredet og dermed hører inn under Sametinget som forvaltningsansvarlig etat. De registrerte bygningene skal legges i kulturminnedatabasen Askeladden, og det skal sendes ut informasjonsskriv til alle huseierne.²⁶ Pr 2016 er ca 800 bygninger feltregistrert og tilstandsvurdert. Registreringen er ventet ferdig i 2017. Enkelte bygninger som har blitt flyttet etter den opprinnelige SEFRAK-registreringen er gjenfunnet i forbindelse med registreringsarbeidet og kartfestet på nytt.

6.7 Tilskuddsordninger

Tilskudd fra fylkeskommunen

Finnmark fylkeskommune forvalter tilskudd over statsbudsjettet via Riksantikvaren til antikvarisk restaurering av fredete hus og anlegg. Tilskuddene skal gå til istandsetting av fredete kulturminner i privat eie og dekke merkostnader ved antikvarisk restaurering. Fredete bygninger har høy prioritet, og det samme har midlertidig sikring, tiltak som begrenser ytterligere forfall og tiltak som sikrer bygninger det finnes få av.²⁷

SMIL-midler

SMIL-ordningen (spesielle miljøtiltak i jordbruket) er en kommunal tilskuddsordning som skal fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap.²⁸ En stor del av tilskuddsmidlene går til istandsetting og vedlikehold av fredete og verneverdige bygninger i jordbrukets kulturlandskap. Ordningen gjelder også bygninger uten formelt vern, men av lokal verdi. Det er et krav at tiltakene

²⁴ Sametingets hjemmeside, lest 18.04.16: <https://www.sametinget.no/Miljoe-areal-og-kulturvern/Samisk-bygningsvern/Orientering-om-automatisk-freda-samiske-bygninger>

²⁵ Sametinget 2014: Orientering om automatisk freda samiske bygninger

²⁶ Registrering av samiske bygninger i Kautokeino. Sametingets hjemmeside, lest 15.04.16: <https://www.sametinget.no/Miljoe-areal-og-kulturvern/Samisk-bygningsvern/Registrering-av-freda-samiske-bygninger/Registrering-av-samiske-bygninger-i-Kautokeino>

²⁷ Finnmark fylkeskommunes hjemmeside, lest 17.03.16: <http://www.ffk.no/kulturminne/soke-tilskudd/freda-og-fredningsverdige-bygg-restaurering.31105.aspx>

²⁸ Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket, FOR-2004-02-04-448, § 1

utføres etter kulturminnefaglige retningslinjer. Fra 2015 gjelder tilskuddsordningen kun for jordbrukseiendommer med produksjonstilskudd.²⁹

Norsk Kulturminnefond

Norsk Kulturminnefond gir tilskudd blant annet til bevaring av fredete og verneverdige bygninger i privat eie. Finnmark fylkeskommune er behjelpelig med vernevurdering som kan legges ved søknaden.³⁰

Norsk Kulturarv

Norsk Kulturarv har en tilskuddsordning som heter «*Ta et tak*», rettet mot verneverdig bebyggelse, blant annet i tilknytning til landbruk, reindrift og jakt. Bygningen må anses å ha kulturhistorisk verdi, og det er en fordel med uttalelse fra antikvarisk myndighet eller SEFRAC-registrering.³¹

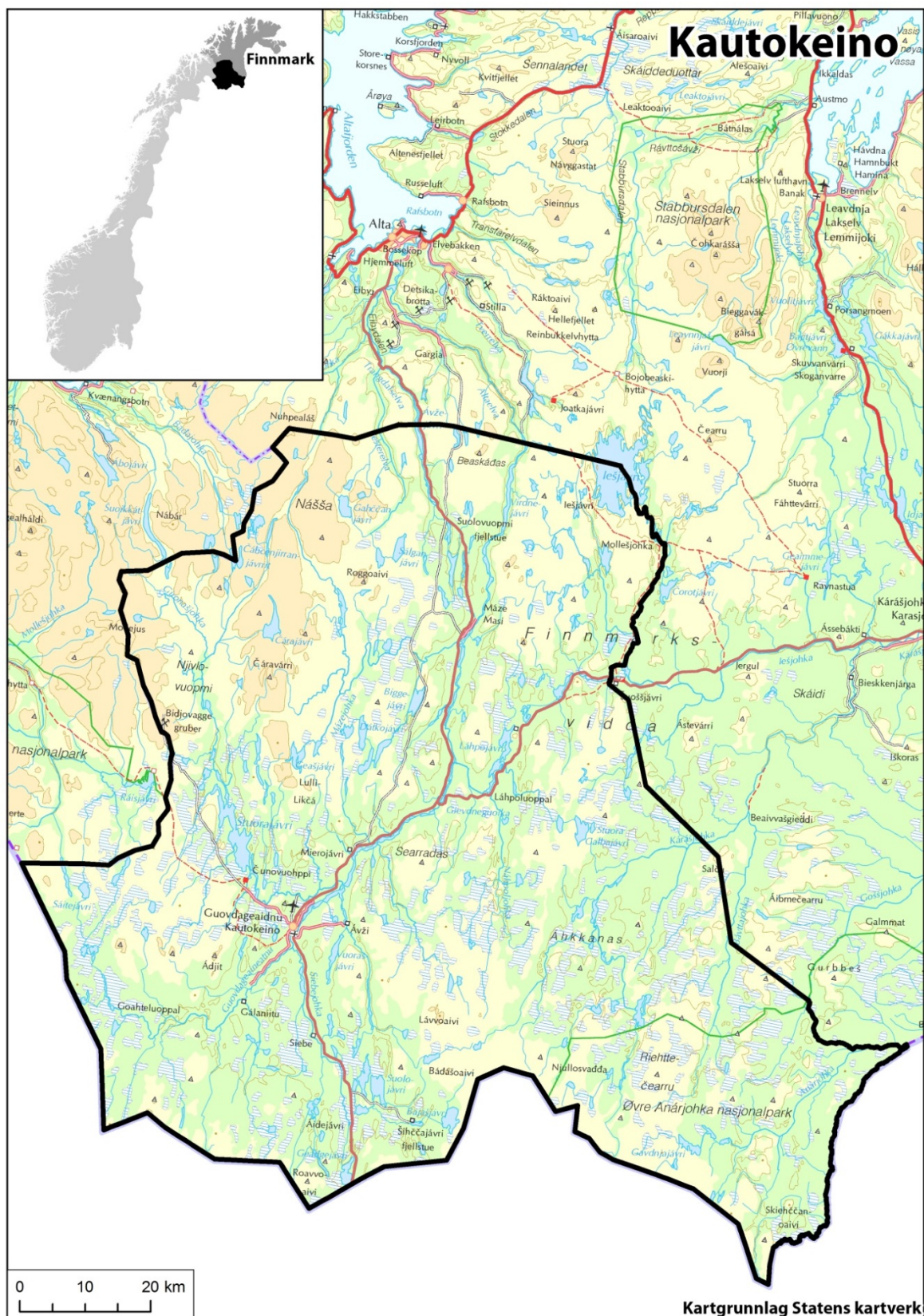
6.8 Kautokeino bygdetun

Kautokeino bygdetun, som er en del av Riddu Duottar Museat, formidler samisk byggeskikk gjennom et 100 år gammelt rekonstruert bygningsmiljø. Syv av SEFRAC-bygningene som er registrert som tapt siden oppstart av miljøovervåkingsprogrammet i år 2000 er flyttet til Kautokeino bygdetun.

²⁹ Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket, FOR-2004-02-04-448, § 3

³⁰ Forskrift om vedtekter for Norsk kulturminnefond, FOR-2003-06-27-801, §§ 1 og 4

³¹ Norsk Kulturarvs hjemmeside, lest 17.03.16: <http://www.kulturarv.no/aksjoner/ta-et-tak-aksjonen>

Kilder

Skjemaer og foto fra SEFRAK-registreringen i Kautokeino. BraArkiv, Riksantikvaren

Dammann, Åse, 2011: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger. Kautokeino kommune, Finnmark fylke 2010. 3. omdrev. NIKU rapport 50

Dammann, Åse, 2015: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger i 18 kommuner. Sammendragsrapport for Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram 2000-2014. NIKU Rapport 82

Finnmark fylkeskommunes hjemmeside: <http://www.ffk.no>

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer, FOR-2011-11-09-1088

Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket, FOR-2004-02-04-448

Forskrift om vedtekter for Norsk kulturminnefond, FOR-2003-06-27-801

Forvaltning av kirke, kirkegård og kirkens omgivelser som kulturminne og kulturmiljø. Rundskriv T-3/00 fra Kirke- utdannings og forskningsdepartementet og Miljøverndepartementet

Gamle hus da og nå – kontrollregistrering 2000, 2005, 2010. Foto og rådata. Riksantikvaren

Kartgrunnlag – Statens kartverk, Geovekst

Kommuneplanens arealdel. Kautokeino 2015-2025. Planbeskrivelse

Kulturminnekompaniet, 2004: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger. Guovdageainnu suokhan/Kautokeino kommune, Finnmark fylke 2000

Kulturminnekompaniet, 2009: Gamle hus da og nå 2000-2005. Status for SEFRAK-registrerte bygninger. Guovdageainnu suokhan/Kautokeino kommune, Finnmark fylke 2005. 2. omverv

Kulturminneloven, LOV-1978-06-09-50

Norsk Kulturarvs hjemmeside: <http://www.kulturarv.no>

Proposisjon til Stortinget 2013-2014. Det Kongelige Miljøverndepartement

Riksantikvaren 2015: Veileder. Kommunalt verneverdige kulturminner i Askeladden

Riksantikvaren: Registrering av faste kulturminner i Norge. C Kodeliste for registrering av hus

Riksantikvarens hjemmeside: <http://www.riksantikvaren.no>

Sametinget, 2014: Orientering om automatisk freda samiske bygninger

Sametingets hjemmeside: <http://www.sametinget.no>

St.meld. nr. 16 (2004-2005) Leve med kulturminner

Statistisk sentralbyrå: <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken>

Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner – kontrollregistrering 2015. Foto og rådata. Riksantikvaren

Figurliste

1. Undersøkte SEFRAK-bygninger 1. omdrev i forhold til opprinnelig antall SEFRAK-registrerte objekter i 10 kommuner
2. Tapte SEFRAK-bygninger Kautokeino 1., 2., 3. og 4. omdrev
3. Akkumulert tap av SEFRAK-bygninger. Kautokeino 1.-4. omdrev
4. Tapsårsaker SEFRAK-bygninger. Kautokeino 4. omdrev
5. Bygningsendringer for gjenstående SEFRAK-bygninger. Kautokeino 4. omdrev
6. Bygningsteknisk tilstand for gjenstående bygninger. Kautokeino 4. omdrev

Vedlegg

Vedlegg 1: Undersøkelsesparametere³²

STATUS	BESKRIVELSE
Tap	Absolutt tap av SEFRAK-registrerte objekter siden registreringstidspunktet. Det betyr at huset fysisk sett er tapt eller flyttet til annet sted.
Endret	Endret i forhold til den opprinnelige SEFRAK-registreringen
Uendret	Ingen eller mindre endringer i forhold til den opprinnelige SEFRAK-registreringen. Se nærmere presisering under C-liten endring
Står	Ukjent endringsgrad. Brukes for enkelte bygninger hvor det er vanskelig å klassifisere endringsgrad. Årsaken kan være kvaliteten på det opprinnelige SEFRAK-skjemaet, eller huset kan være under oppussing/ombygging.
Gjenoppstått	Fra 2. omdrev ble gjenoppståtte hus tatt med som egen kategori. Hus som har vært midlertidig tatt ned, lagret ved tidligere kontrollregistrering, og som er satt opp igjen i tilnærmet opprinnelig materiale og fysisk sammenheng, blir registrert som gjenoppstått.
ÅRSAKER TIL TAP	BESKRIVELSE
Brent/naturkatastrofe	
Falt i ruin	
Flytting	Hus som er flyttet registreres som tapt, med unntak for flytting innen et snevert geografisk område, som for eksempel innenfor gårdstunet.
Forfall/opprydding	
Offentlig vedtak/planvedtak	
Riving	
Ukjent	
ENDRING ABC	BESKRIVELSE
A-stor endring	Sterk grad av ombygging. Endring av bygningens grunnflate. Tilbygg/påbygg som i størrelse dominerer den opprinnelige bygningen. Bygningens opprinnelig volumkarakter er endret. Stor del av bygningen revet.
B-middels endring	Mindre omfattende ombygging. Utvidelse av bygningens grunnflate. Mindre påbygg/tilbygg som underordner seg det eksisterende bygningsvolum. Mindre del av bygningen revet.
C-liten endring	Endring av bygningens karakter gjennom generelt vedlikehold, for eksempel ved utskifting av ytre bygningselementer som panel, takbelegg og vinduer/listverk. Mindre endringer, som skifting mellom relativt moderne taktekkning som bølgeblikk, eternitplater, asbestsplater, aluminiumsplater, papp m.m. regnes ikke som endring. Det samme gjelder også utskifting av enkelte vinduer som har samme format, men hvor detaljene er vanskelig å kontrollere før/nå. Hvis panel, listverk, vinduer og takbelegg er helt fornyet, men er av samme typer som ved den opprinnelige registreringen, vil dette i de fleste tilfelle ikke bli registrert som endring. Undersøkelsen vil derfor ikke fange opp tap av autentisitet på detaljnivå.
ANNEN ENDRING ³³	BESKRIVELSE
Deler av hus revet	En typisk endring her er at deler av huset er bygd i lettere konstruksjon og er mer utsatt for forfall og derfor blir revet, mens den tømte delen står igjen. Vanlig for driftsbygninger.
Tilbakeført til eldre uttrykk	Endringer som representerer en tilbakeføring til eldre uttrykk eller stil.
Dokumentert stilhistorisk tilbakeført	Tilbakeføring basert på dokumentert grunnlag.
TILSTAND	BESKRIVELSE
Intakt	Huset står og er i normalt god teknisk tilstand.
Truet ³⁴	Dårlig teknisk tilstand. Manglende vedlikehold over lengre tid.
Sterkt truet	Huset er i svært dårlig teknisk tilstand.

Vedlegg 2: Planstatus kategorier³⁵

PLANSTATUS	BESKRIVELSE
Fredet	Kulturminneloven
Kommunalt vern etter plan- og bygningsloven	Spesialområde bevaring i reguleringsplaner, hensynssoner med bestemmelser, eller andre plantyper og reguleringer med bestemmelser om bevaringsformål mm
Andre planer eller retningslinjer med bevaringsintensjoner	Kommunedelplan for kulturminner, retningslinjer i kommuneplan eller andre plannivå, eller nasjonale register som NB!registeret

³² Definert ved oppstart av *Gamle hus da og nå* i 2000

³³ *Annen endring* ble registrert fra og med 3. omdrev

³⁴ *Truet* ble registrert fra og med 3. omdrev. I 1. og 2. omdrev ble gjenstående bygninger registrert som enten *sterkt truet* eller *intakt*

³⁵ Planstatuskategorier ble definert i forbindelse med *Sammendragsrapport Gamle hus da og nå 2000-2014*

Vedlegg 3: Kvalitative kategorier³⁶

BYGNINGSTYPE	DETALJERT
Bolighus/våningshus	Bolig
	Våningshus
Mindre uthus i/nær tunet	Sidebygning
	Stabbur, loft
	Uthus knyttet til bolig/bygård
	Andre mindre uthus i/nær tunet
Driftsbygninger i tunet	Driftsbygning
	Fjøs, stall, låve
Hus i utmark/seter	Koie
	Kvern, sag
	Seterbu/sel
	Seterfjøs
	Seterløe
	Utløe, sommerfjøs
	Andre hus i utmark
	Andre hus på setra
Naust, sjøhus, fyr m.m.	Fyr mm
	Naust, sjøbu
	Rorbu
	Sjøhus, brygge
Bygård	Bygård
Andre hustyper	Bygdemagasin, telthus, tollbu
	Forretningsbygg
	Forsamlingshus
	Hotell, gjestgiveri, skysstasjon, kafé m.m.
	Hytte
	Kirke, kapell
	Kommunehus
	Kraftstasjon, transformatorstasjon
	Næringsbygg
	Skole/internat
	Stasjonsbygning
	Sykehus, pleiehjem
	Ukjent
	Annet
SAMFUNNSSEKTOR	TALLKODE I SEFRAK-KODELISTEN FOR REGISTRERING AV HUS
Fast bosetting uten næringstilknytning	200
Industri/merkantil virksomhet	400-500
Landbruk, fiske, fangst	100
Andre sektorer	300, 600-900
SOSIAL MILJØSAMMENHENG	TALLKODE I SEFRAK-KODELISTEN FOR REGISTRERING AV HUS
Arbeider, husmann, tjenestemann	30-39
Bonde	25
Embetsverk, institusjon	10-19
Fisker	26
Annen næringsdrivende	20-24, 27-29

³⁶ Definert ved oppstart av *Gamle hus da og nå* i 2000

Vedlegg 4: Geografiske kategorier³⁷

KOMMUNE	GEOGRAFISK OMRÅDE	KRETS
BØ	Sentrum	005-006
	Periferi	001-004, 007-011
FLORA	Florelandet/Brandøya	301-318
	Eikefjord/Bru (fjordene)	101-119
	Kinn (øyene)	201-208
KAUTOKEINO	Galanito	002
	Kautokeino	001
	Lappoluobbal	006
	Mazé	007
	Mieronjævre	004
	Soattefielbma	005
MELHUS	Flå	013-015
	Horg	016-024
	Hølanda	025-030
	Melhus	001-012
	Melhus kommunesenter	003-005, 011
	Øvrige tettbygd	009, 013, 018, 022, 026
	Spredtbygd	001-002, 006-008, 010, 012, 014-017, 019-021, 023-025, 027-030
NITTEDAL	Øvre Hakadal	017-018
	Nittedal for øvrig	002-015
	Tettbygd	002, 009, 012
	Spredtbygd	004-007, 013-018
NORD-AURDAL	Aurdal kirkesogn	018-023
	Skrautvål kirkesogn	012-013
	Svenes kirkesogn	003-004, 006-009
	Tingnes kirkesogn	010-011, 014-017
	Tisleidalen kirkesogn	005
	Ulnes kirkesogn	001-002
	Tettbygd	009-010, 015-016, 018
	Spredtbygd	001-008, 011-014, 017, 019-023
SALTDAL	Nedre saltdal	101-115
	Øvre Saltdal	201-209
	Tettbygd	105, 208
	Spredtbygd	101-104, 107-207, 209
SAMNANGER	Tysse tettsted	009
	Spredtbygd	001-008, 010
SANDNES	Høle	031-034
	Høyland	005-025, 035-036
	Riska	026-030
	Sandnes by	001
	Øvrige tettbygd	009, 017, 027
	Tettbygd totalt	001, 009, 017, 027
	Spredtbygd	005-008, 010-014, 019-026, 028-036
TROMSØ	Gamle Tromsø by	102-127
	Hillesøy	4101-4306
	Tromsøysund	202-3202, 4001-4005, 4401-4508
	Ullsfjord	3301-3308
	Sentrumsplanen	102-108, 112-119
	Tettbygd	102-1501, 2030-2060, 4104
	Spredtbygd	1502-2020, 2070-4103, 4201-4508

³⁷ Definert ved oppstart av *Gamle hus da og nå* i år 2000

Vedlegg 5: Detaljert resultatoversikt SEFRAK-bygninger

BYGNINGSTYPER	1. omdrev			2. omdrev			3. omdrev			4. omdrev			Endret			A-stor		B-middels		C-liten		Står/ukjent					
	Undersøkt	Tapt	%	Undersøkt	Tapt	%	Undersøkt	Tapt	%	Undersøkt	Tapt	%	Gjenstående	totalt	%	endring	%	endring	%	endring	%	endringsgrad	%	Sterkt truet	%	Truet	%
Fjøs, stall, låve	3	2	67 %	1	1	100 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Stabbur, loft	34	12	35 %	22	2	9 %	20	1	5 %	19	1	5 %	18	1	6 %	0	0 %	1	6 %	0	0 %	0	0 %	4	22 %	7	39 %
Våningshus	3	3	100 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Totalt	40	17	43 %	23	3	13 %	20	1	5 %	19	1	5 %	18	1	6 %	0	0 %	1	6 %	0	0 %	0	0 %	4	22 %	7	39 %

GEOGRAFISKE OMRÅDER	1. omdrev			2. omdrev			3. omdrev			4. omdrev			Endret			A-stor		B-middels		C-liten		Står/ukjent					
	Undersøkt	Tapt	%	Undersøkt	Tapt	%	Undersøkt	Tapt	%	Undersøkt	Tapt	%	Gjenstående	totalt	%	endring	%	endring	%	endring	%	endringsgrad	%	Sterkt truet	%	Truet	%
Galanito	1	1	100 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	5	0 %	0	0 %	0	0 %
Kautokeino	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Lappoluobbal	3	2	67 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	2	0 %	0	0 %	0	0 %
Máze	2	0	0 %	2	0	0 %	2	0	0 %	2	0	0 %	2	1	50 %	0	0 %	1	50 %	0	0 %	2	0 %	2	0 %	0	0 %
Mieronjærve	32	14	44 %	18	3	17 %	15	1	7 %	14	1	7 %	13	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	2	15 %	7	54 %
Soattefielbma	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	2	0 %	0	0 %	0	0 %
Totalt	40	17	43 %	23	3	13 %	20	1	5 %	19	1	5 %	18	1	6 %	0	0 %	1	6 %	0	0 %	11	0 %	4	22 %	7	39 %

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Rapport 83
ISSN 1503-4895
ISBN 978-82-8101-226-4

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736 Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112 Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00